

Obsah

1. Stručná historie nukleární medicíny ve světě a u nás (Z. Dienstbier)	15
2. Definice oboru, jeho organizace a perspektivy (Z. Dienstbier)	20
3. Předpisy pro práci s radioaktivními látkami a ochrana před zářením (Z. Dienstbier, V. Hušák)	23
Základní pojmy	23
Dávkové limity	24
Uspořádání pracoviště nukleární medicíny z hlediska radiační ochrany	26
Monitorování pracoviště a pracovního prostředí	27
Měření osobních radiačních dávek pracovníků	27
Organizace osobní dozimetrie	28
Monitorování vnitřní kontaminace pracovníků	29
Monitorování zevního záření	29
Měření kontaminace povrchů	30
Opatření k radiační ochraně pracovníků	30
Opatření k radiační ochraně pacientů	33
Volba radiofarmaka	34
Aplikovaná radioaktivita	36
Ovlivnění kinetiky radiofarmaka	36
Vyšetřování žen v reprodukčním věku	36
Příjatelnost rizika záření	37
Odborná úroveň personálu a organizace práce	38
4. Radiofarmaka (P. Komárek, L. Kronrád, O. Charamza)	40
Základní fyzikální pojmy	40
Stavba atomu a radioaktivita	40
Jaderné reakce	41
Mononukleární reakce	41
Binukleární reakce	45
Výroba a získávání radionuklidů	45
Výroba radionuklidů v jaderném reaktoru	45
Příprava radionuklidů v urychlovačích částic	47
Získávání radionuklidů z generátorů	48
Příprava značených sloučenin	49
Metody značení	49
Značení jednotlivými radionuklidy	50
Značení radionuklidy jódu	50
Značení ^{99m}Tc	51
Značení ^{113m}In	52
Lékové formy radiofarmak	52
Rozdělení radioaktivních přípravků	52
Charakteristika a popis radioaktivních přípravků	53
Přípravky značené ^{99m}Tc	53
Přípravky značené jódem ^{131}I nebo ^{125}I	54
Přípravky značené indiem ^{113m}In	55
Přípravky značené jinými radionuklidy	55
Hodnocení jakosti radiofarmak	56
Fyzikální a chemické metody kontroly radiofarmak	57
Biologické metody hodnocení jakosti radiofarmak	58
Hlavní zásady přípravy radiofarmak	58

Správná praxe při přípravě radiofarmak	58
Pracovní prostory	59
Pracovní postupy	59
5. Měřicí a vyhodnocovací postupy v nukleární medicíně (V. Hušák, H. Sárová, E. Maříková)	61
Scintilační detektory	61
Ionizační detektory s plynovou náplní	62
Polovodičové detektory	64
Elektronická vyhodnocovací aparatura	65
Základní parametry detektorů a kontrola správné funkce přístrojů	67
Počítače	69
Technické vybavení počítače („hardware“)	69
Programové vybavení počítače („software“)	72
Přístroje pro měření in vitro	73
Detektory se scintilačními krystaly	73
Detektory s kapalnými scintilátory	75
Přístroje pro měření in vivo	75
Přístroje pro funkční vyšetření	75
Přístroje pro scintigrafické vyšetření	76
Pohybový scintigraf	76
Scintilační kamera	78
Využití výpočetní techniky v nukleární medicíně	81
Typy vyšetření prováděných scintilační kamerou	82
Způsoby zpracování vyšetření	84
Emisní výpočetní tomografie	85
6. Metody radiosaturační analýzy (M. Závada, I. Kimlová, V. Slouka)	89
Charakteristika a klasifikace metod saturační analýzy	89
Základní předpoklady radiosaturační analýzy	92
Potřebné substance a reagenty	93
Protilátky	93
Radioindikátor	95
Standardy	98
Vzorky k analýze	99
Ostatní potřebné reagenty	99
Metody analýzy a optimalizace podmínek stanovení	100
Podmínky provedení analýzy	100
Metody separace	101
Optimalizace stanovení	102
Technické provedení analýzy	103
Dávkování reagentů	103
Separace	104
Měření radioaktivity	104
Vyhodnocování výsledků	105
Kontrola kvality	106
Centrální kontrola	107
Lokální kontrola	107
Mezilaboratorní kontrola	109
Výběr metodiky, komerční soupravy	110
Současný stav metod radiosaturační analýzy a perspektivy	110
7. Diagnostika v neurologii (J. Kuba)	116
Scintigrafie mozku	116
Anatomické a fyziologické podklady	116
Radiofarmaka	116
Planární scintigrafie mozku	118
Intrakraniální nádory	118
Vaskulární intrakraniální onemocnění	122
Zánětlivá intrakraniální onemocnění	123
Současné postavení planární scintigrafie mozku	123
Emisní výpočetní tomografie	124
Pozitronová emisní tomografie	124
Radionuklidová angiografie a vyšetření perfúze mozku	125

Scintigrafie likvorových cest	128
Anatomické a fyziologické podklady	128
Radiofarmaka	128
Radionuklidová eisternografie	129
Diferenciální diagnostika hydrocefalu	130
Vyšetření průchodnosti drenáží komorového systému	131
Průkaz likvorových píštělí	132
Radionuklidová perimyelografie	133
8. Diagnostika štítné žlázy a ostatních endokrinních orgánů (J. Němec)	137
Diagnostika štítné žlázy	137
Fyziologické podklady	137
Regulace tyroidální funkce	138
Radiofarmaka	140
Metody in vivo	142
Scintigrafie štítné žlázy	142
Ostatní zobrazovací možnosti	147
Metody in vitro	148
Stanovení celkového tyroxinu (TT ₄)	148
Stanovení celkové hladiny trijódtyroninu (T ₃)	149
Stanovení reverzního trijódtyroninu (rT ₃)	150
Stanovení tyreoglobulinu (TG)	150
Stanovení imunoreaktivního tyreokalcitoninu (iCT)	150
Stanovení hladiny TSH	151
Dynamické testy	151
Imunologická vyšetřování	152
Funkční tyroidní diagnostika	153
Doporučené diagnostické postupy	154
Diagnostika tyreotoxikózy	154
Diagnostika hypotyreózy	154
Diagnostika eutyreózy	155
Screening kongenitální hypotyreózy	155
Diagnóza zánětů štítné žlázy	155
Diagnostika izolovaných uzlů	156
Diagnostika ostatních endokrinních orgánů	157
Diagnostika hypofýzy	157
Diagnostika kúry nadledvin	158
Diagnostika dřené nadledvin	159
Diagnostika přštítných tělísek	159
9. Diagnostika v pneumologii (M. Wiedermann)	161
Anatomické a fyziologické podklady	161
Radiofarmaka	161
Perfúzní scintigrafie	162
Ventilační scintigrafie	164
Vyšetření průchodnosti dýchacích cest	167
Kombinované vyšetření	168
Hodnocení nálezů	171
Normální perfúzní scintigram	171
Normální ventilační vyšetření	171
Normální aerosolový scintigram	172
Abnormální perfúzní scintigram	172
Abnormální ventilační scintigram	173
Abnormální aerosolový scintigram	174
Význam radionuklidových vyšetření plic	174
10. Diagnostika kardiovaskulárního systému (J. Broušil, K. Bakos, M. Šamánek, A. Fikrle, O. Reich)	181
Fyziologické podklady	181
Radiofarmaka	182
Perfúzní scintigrafie myokardu	183
Zobrazování infarktů myokardu	189
Radiokardiografie a radionuklidová angiokardiografie	190
Hradlovaná radionuklidová ventrikulografie	201

Diagnostika žilní trombózy	205
Indikace a klinický význam diagnostických metod kardiiovaskulárního systému	210
Diagnostika onemocnění koronárních artérií	210
Diagnostika akutního infarktu myokardu	211
Diagnostika žilní trombózy	212
11. Diagnostika v nefrologii a urologii (J. Broušil, K. Kupka, Z. Horák)	216
Fyziologické podklady	216
Radiofarmaka	217
Měření clearance	218
Renální clearance	218
Plazmatická (totální) clearance	218
Stanovení clearance zevní detekcí	220
Stanovení separované clearance	221
Izotopová nefrografie	221
Izotopová nefrografie po podání značeného OJH	222
Izotopová nefrografie indikátory vylučovanými glomerulární filtrací	228
Statická scintigrafie ledvin	228
Dynamická scintigrafie ledvin	230
Diagnostika močových cest	234
Cystografie	234
Měření močového rezidua	235
Měření rychlosti průtoku močí uretrou	236
Vyšetření transplantovaných ledvin	236
Indikace a klinický význam diagnostických metod v nefrologii	238
Izotopová nefrografie	238
Statická scintigrafie ledvin	241
Hodnocení klinického významu	243
12. Diagnostika trávicího ústrojí (K. Bakos)	246
Vyšetření resorpce látek v tenkém střevu	246
Vyšetření resorpce vápníku	248
Vyšetření resorpce železa	249
Vyšetření resorpce vitamínu B 12	249
Vyšetření resorpce žlučových kyselin	250
Vyšetření intraabdominálního abscesu	251
Vyšetření gastroezofageálního refluxu	253
Vyšetření Meckelova divertikulu	254
Kvalitativní průkaz krvácení do trávicí trubice	254
Vyšetření místa krvácení v trávicím ústrojí	255
Vyšetření ztrát bílkovin v trávicím ústrojí	255
13. Diagnostika jater a sleziny (J. Brož, J. Bican)	258
Anatomické a fyziologické podklady	258
Radiofarmaka	259
Statická scintigrafie jater a sleziny	259
Cholescintigrafie	264
Angioscintigrafie a zobrazení krevní hotovosti	266
Scintigrafie ⁶⁷ Ga-galiumcitrátem	266
Kombinovaná scintigrafie	266
Vyšetření jaterní funkce	267
Clearanční metody	267
Amifenazonový dechový test	267
Vyšetření krevního oběhu	267
Stanovení efektivního průtoku krve játry	267
Stanovení podílu arteriální a portální krve protékající játry	267
Radionuklidová splenoportografie	268
Průkaz portosystémových zkratů po intrarektální aplikaci	268
Radioimunoanalytické stanovení antigenu a protilátek virových hepatitid	268
Hepatitis A	268
Hepatitis B	268
Diagnostický význam metod a jejich srovnání s ostatními diagnostickými přístupy u nejběžnějších onemocnění	268

Difúzní jaterní procesy	268
Ložiskové jaterní procesy	269
Zánětlivá onemocnění žlučniku a žlučových cest	272
Postcholecystektomický syndrom	273
Iktery	273
Anomálie žlučových cest	276
Duodenogastriký a jejunogastriký reflux	278
14. Diagnostika v hematologii (J. Fortýnová, K. Bakos)	280
Anatomické a fyziologické podklady	280
Erytrokinetika	281
Leukokinetika	282
Trombokinetika	284
Ferokinetika	286
Stanovení objemu krve	289
Scintigrafie kostní dřevě	290
15. Diagnostika v osteologii (J. Pradáčová)	294
Anatomické a fyziologické podklady	294
Radiofarmaka	294
Scintigrafie kostí	296
Indikace kostní scintigrafie	301
Nádory	301
Morbus Paget	301
Osteomyelitis	301
Degenerativní a nekrotické procesy	303
Fraktury	306
Onemocnění kloubů	306
Metabolické kostní poruchy	306
Diagnostický význam kostní scintigrafie	306
16. Diagnostika lymfatického systému (M. Bechyně, Z. Dienstbier)	310
Anatomické a fyziologické podklady	310
Radiofarmaka	310
Lymfoscintigrafie	311
Diagnostický význam lymfoscintigrafie	318
17. Diagnostika nádorů (Z. Dienstbier, J. Prokopec)	320
Anatomické a fyziologické podklady	320
Metody in vivo	323
Scintigrafie ⁶⁷ Ga	323
Scintigrafie ¹¹¹ In	330
Scintigrafie ⁷⁵ Se	330
Scintigrafie ⁵⁷ Co-bleomycinem	331
Diagnostický význam nádorové scintigrafie	331
Nádorová diagnostika in vitro	332
18. Diagnostika zánětlivých stavů (Z. Dienstbier, O. Staněk)	336
Radiofarmaka	337
⁶⁷ Galium	337
¹¹¹ Indium	338
Značené leukocyty	338
Detekce zánětlivých procesů z neznámého zdroje	338
Mozek	339
Hrudník	339
Břicho	341
Ledviny	342
Kosti a klouby	343
Diagnostický význam scintigrafie při zánětlivých stavech	343
19. Speciální problémy diagnostiky dětského věku (P. Dvořák)	345
Lokomoční systém	347

Trávicí systém	349
Játra	352
Urogenitální systém	353
Cerebrospinální tekutina	354
20. Zabezpečení kvality a kontrola kvality v nukleární medicíně (B. Vavrejn)	357
Měřiče aktivity	359
Scintilační detektory „in vitro“	360
Scintilační detektory „in vivo“	360
Pohybové scintigrafy	361
Stacionární scintigrafy	362
Přílohy	365
Příloha I: Přepočet jednotek množství radioaktivity	367
Příloha II: Přepočty jednotek absorbované dávky	367
Příloha III: Přehled metod užívaných v neurologii	367
Příloha IV: Přehled scintigrafických vyšetření štítné žlázy a nadledvin	369
Příloha V: Přehled metod při vyšetřování plic	370
Příloha VI: Přehled diagnostických metod pro kardiovaskulární systém	371
Příloha VIIa: Přehled diagnostických metod v nefrologii – I	373
Příloha VIIb: Přehled diagnostických metod v nefrologii – II	374
Příloha VIII: Přehled diagnostických metod v hematologii	375
Příloha IX: Přehled metod při vyšetřování jater a sleziny	376
Příloha X: Přehled diagnostických metod v gastroenterologii	377
Příloha XI: Kostní scintigrafie	378
Příloha XII: Statická scintigrafie mízních uzlin	378
Příloha XIII: Statická scintigrafie ⁶⁷ Ga	379
Rejstřík	381